

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2026-352-23>

УДК 637.3:339.5:338.439

JEL classification: Q13, Q17, F14, L66

ДАВИДЮК Людмила

Вінницький національний технічний університет

<https://orcid.org/0000-0003-4202-1339>

davydiuk@vntu.edu.ua

КУЛЬГАНІК Оксана

Державний торговельно-економічний університет

<https://orcid.org/0000-0003-2276-1161>

o_kulganik@i.ua

АНТОНЮК Валерія

Вінницький національний технічний університет

<https://orcid.org/0009-0006-8772-9428>

leraantonuk1234@gmail.com

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ СИРІВ В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

У статті здійснено комплексне дослідження сучасних тенденцій розвитку ринку сирів в Україні в умовах глобалізації, поглиблення євроінтеграційних процесів та трансформації агропродовольчих систем. Проаналізовано структурні зміни у виробництві та споживанні сирів, а також динаміку зовнішньої торгівлі, зокрема вплив зростання імпорту з країн Європейського Союзу на конкурентні позиції вітчизняних виробників. Визначено ключові чинники, що стримують розвиток галузі, серед яких висока собівартість продукції, технологічна застарілість окремих підприємств, нестача інвестицій у модернізацію виробництва та недостатній рівень відповідності міжнародним стандартам якості й безпечності харчових продуктів.

Особливу увагу приділено дослідженню потенціалу крафтового сироваріння як перспективного напрямку диверсифікації виробництва та інструменту сталого агропродовольчого розвитку. Обґрунтовано доцільність використання молока дрібної рогатої худоби, зокрема кіз і овець, що сприяє збереженню біокультурної спадщини, розвитку екологічно орієнтованих технологій і формуванню коротких ланцюгів постачання. Показано, що крафтове виробництво сирів здатне підвищити додану вартість продукції й посилити економічну стійкість сільських територій.

У процесі дослідження використано методи аналізу й синтезу, порівняльного аналізу, статистичного узагальнення та системного підходу, що дало змогу комплексно оцінити тенденції розвитку ринку сирів та обґрунтувати напрями підвищення його експортного потенціалу.

Ключові слова: ринок сирів, крафтове сироваріння, експортний потенціал, сталий розвиток, конкурентоспроможність, молочна галузь, продовольча безпека, міжнародні стандарти якості.

DAVYDIUK Liudmyla

Vinnitsia National Technical University

KULHANIK Oksana

Vinnitsia Institute of Trade and Economics of State University of Trade and Economics

ANTONIUK Valeriia

Vinnitsia National Technical University

CURRENT TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF THE CHEESE MARKET IN UKRAINE AND DIRECTIONS FOR INCREASING EXPORT POTENTIAL

The article presents a comprehensive study of current trends in the development of the cheese market in Ukraine in the context of globalization, deepening European integration processes, and the transformation of agri-food systems. Structural changes in cheese production and consumption, as well as the dynamics of foreign trade, are analyzed, with particular attention paid to the impact of increasing imports from European Union countries on the competitive position of domestic producers and the balance of the domestic market. The study identifies key factors constraining the development of the industry, including high production costs, technological obsolescence of certain enterprises, insufficient investment in production modernization, limited access to financial resources, and inadequate compliance with international quality and food safety standards.

Special attention is devoted to examining the potential of craft cheesemaking as a promising direction for production diversification and an effective instrument for sustainable agri-food development. The feasibility of using milk from small ruminants, particularly goats and sheep, is substantiated, as this approach contributes to the preservation of biocultural heritage, the development of environmentally oriented technologies, the diversification of rural economies, and the formation of short supply chains. It is demonstrated that craft cheese production can increase value added, strengthen the economic resilience of rural areas, and create opportunities for entering niche and premium market segments.

The research methodology is based on methods of analysis and synthesis, comparative analysis, statistical generalization, and a systems approach, which ensured a comprehensive assessment of cheese market development trends and substantiation of strategic directions for increasing export potential under conditions of intensifying international competition.

Keywords: cheese market, craft cheesemaking, export potential, sustainable development, competitiveness, dairy industry, food security, international quality standards.

Стаття надійшла до редакції / Received 30.01.2026

Прийнята до друку / Accepted 08.03.2026

Опубліковано / Published 31.03.2026

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

© Давидюк Людмила, Кульганік Оксана, Антонюк Валерія

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Ринок сирів в Україні на сучасному етапі розвитку перебуває у стані глибокої трансформації, зумовленої сукупністю внутрішніх економічних чинників і зовнішніх викликів глобалізованого агропродовольчого простору. Поглиблення євроінтеграційних процесів, лібералізація зовнішньої торгівлі та посилення конкуренції з боку імпортової продукції істотно впливають на структуру внутрішнього ринку сирів, умови функціонування вітчизняних виробників і можливості їхнього виходу на міжнародні ринки. Незважаючи на наявність значного сировинного потенціалу та історично сформованих традицій у молочній галузі, українські підприємства стикаються з проблемами високої собівартості продукції, технологічної застарілості виробничих потужностей, обмеженого доступу до інвестиційних ресурсів і недостатнього рівня відповідності міжнародним стандартам якості та безпечності харчових продуктів.

Особливої актуальності набуває проблема формування ефективної моделі розвитку ринку сирів, здатної забезпечити підвищення його конкурентоспроможності та експортного потенціалу в умовах зростання імпортного тиску й трансформації споживчих уподобань. У цих умовах дедалі більшого значення набуває диверсифікація виробництва та пошук інноваційних напрямів розвитку галузі, серед яких важливе місце посідає крафтове сироваріння, зокрема виробництво сирів із молока дрібної рогатої худоби. Цей сегмент ринку поєднує економічну доцільність із соціальною орієнтованістю, екологічною відповідальністю та збереженням біокультурної спадщини, що відповідає сучасним концепціям сталого агропродовольчого розвитку.

Таким чином, актуалізується науково-практичне завдання комплексного дослідження сучасних тенденцій розвитку ринку сирів в Україні та обґрунтування напрямів підвищення його експортного потенціалу. Вирішення цього завдання має важливе значення як для розвитку молочної галузі та зміцнення продовольчої безпеки країни, так і для формування ефективної державної та галузевої політики, спрямованої на підтримку конкурентоспроможних виробників, розширення їхньої присутності на міжнародних ринках і забезпечення сталого розвитку сільських територій.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика розвитку ринку сирів в Україні та підвищення його експортного потенціалу широко висвітлюється у працях українських і зарубіжних науковців, а також у галузевих аналітичних оглядах. Зокрема, у звіті Н. Столярчук [5] здійснено ґрунтовний аналіз стану виробництва та перспектив експорту українських молочних продуктів, зокрема сирів напівтвердих, на ринки Європейського Союзу, із акцентом на бар'єри доступу та вимоги до якості й безпечності продукції.

Окремі аспекти конкурентного середовища та імпортного тиску на внутрішній ринок розкриваються в матеріалах галузевих інформаційно-аналітичних ресурсів. У публікації «Українські сировари втрачають внутрішній ринок через імпорт» [7] наголошено на посиленні імпортової конкуренції та витісненні вітчизняної продукції з торговельних мереж, що пояснюється ціновими перевагами європейських постачальників. У матеріалі «Українським сироварам дедалі важче конкурувати з дешевим європейським сиром» [6] додатково акцентовано увагу на дисбалансі між внутрішнім виробництвом і споживанням та на потребі інституційної підтримки галузі (інвестиційні програми, сприяння модернізації та сертифікації).

Перспективність крафтового сироваріння як напряму диверсифікації та елемента сталих агропродовольчих трансформацій обґрунтовано у роботі Л. Пешук, Н. Кудрик і Д. Приходька [4], де крафтове виробництво розглядається як економічно доцільна та екологічно збалансована діяльність, що сприяє розвитку місцевих громад і коротких ланцюгів постачання. У праці О. Ковинко та С. Панкової [9] ринок сирів України проаналізовано у контексті глобалізаційних процесів; підкреслено важливість інноваційності технологій, інтеграції у світовий ринок і диверсифікації експортної політики.

Узагальнення наявних напрацювань дає підстави стверджувати, що більшість досліджень фокусується або на питаннях конкурентного тиску та зовнішньоторговельної кон'юнктури, або на окремих напрямках модернізації та сертифікації виробництва. Водночас потребує подальшого обґрунтування комплексний підхід до розвитку ринку сирів, який би поєднував промислову модель виробництва (із орієнтацією на стандарти ЄС) та крафтовий сегмент (зокрема використання молока дрібної рогатої худоби) як інструмент підвищення доданої вартості, стійкості сільських територій і експортної конкурентоспроможності.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Незважаючи на наявність значної кількості наукових і аналітичних досліджень, присвячених розвитку молочної галузі та ринку сирів в Україні, низка важливих аспектів залишається недостатньо опрацьованою. Більшість робіт зосереджується на окремих питаннях конкурентного тиску імпортової продукції або загальних тенденціях функціонування агропродовольчого ринку, тоді як комплексний аналіз ринку сирів у контексті експортної орієнтації та сталого розвитку є фрагментарним.

Недостатньо дослідженим залишається потенціал крафтового сироваріння як системного елемента формування конкурентних переваг галузі, зокрема можливості використання молока дрібної рогатої худоби для створення продукції з високою доданою вартістю та експортною спрямованістю. Обмежено висвітлюються також питання взаємодії промислового і крафтового виробництва, їхньої кооперації та впровадження міжнародних стандартів якості й безпеки як чинників підвищення стійкості та конкурентоспроможності ринку сирів.

Таким чином, актуальним є наукове обґрунтування комплексних напрямів розвитку ринку сирів в Україні, орієнтованих на поєднання експортного потенціалу, економічної ефективності та принципів сталого агропродовольчого розвитку, що й становить предмет даного дослідження.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є аналіз сучасних тенденцій розвитку ринку сирів в Україні, виявлення ключових проблем та чинників, що впливають на його функціонування, а також обґрунтування напрямів підвищення експортного потенціалу галузі з урахуванням процесів євроінтеграції, посилення імпоротної конкуренції та принципів сталого агропродовольчого розвитку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сучасний ринок сирів в Україні перебуває у фазі активних трансформацій, що зумовлені як внутрішніми економічними процесами, так і зовнішніми чинниками, зокрема посиленням євроінтеграційних процесів, глобалізацією агропродовольчих ринків і змінами у міжнародній торговельній кон'юнктурі. Вітчизняна галузь сироваріння відчуває одночасний вплив зростаючої імпоротної конкуренції та необхідності адаптації до сучасних стандартів якості, безпеки та сталості виробництва [2; 5; 11].

Протягом останніх років виробництво сирів в Україні характеризується нестабільною динамікою. З одного боку, внутрішній попит на сирну продукцію залишається відносно стійким, з іншого — скорочення поголів'я великої рогатої худоби та зменшення обсягів молока-сировини суттєво обмежують можливості нарощування виробництва. Додатковим дестабілізуючим чинником стало зниження цін на основні види сирів у країнах Європейського Союзу, що призвело до зростання конкурентних переваг імпоротної продукції на українському ринку. В окремих випадках ціна імпортованих сирів є нижчою, ніж вартість вітчизняного кисломолочного сиру, що істотно впливає на асортиментну політику торговельних мереж та стимулює заміщення української продукції імпоротною [6; 7].

Імпорт сирів в Україну демонструє стійку тенденцію до зростання. Найбільш динамічно збільшується ввезення твердих і напівтвердих сирів, що пояснюється їхньою високою стандартизованістю, тривалими строками зберігання та привабливими маркетинговими характеристиками. Основними країнами-постачальниками залишаються Польща, Німеччина та Нідерланди, продукція яких характеризується високим рівнем технологічної обробки, стабільною якістю та активною маркетинговою підтримкою [3].

Таблиця 1

Основні тенденції розвитку ринку сирів в Україні

Показник	Характеристика тенденції
Виробництво сирів	Нестабільне, залежне від обсягів молока-сировини
Імпорт	Стійке зростання, домінування твердих і напівтвердих сирів
Основні країни-імпортери	Польща, Німеччина, Нідерланди
Експорт	Нерівномірна динаміка з позитивним відновленням у 2024 р.
Споживчі вподобання	Зростання інтересу до м'яких, розсілних і крафтових сирів
Основні бар'єри	Висока собівартість, нестача інвестицій, сертифікаційні обмеження

Джерело сформовано [3; 5; 7]

Поряд із цим спостерігається позитивна тенденція поступового нарощування експорту українських сирів. Незважаючи на воєнні дії, у 2022 р. обсяги експорту напівтвердих сирів зросли майже у 17 разів, у 2023 р. відбулося тимчасове скорочення, проте вже у 2024 р. експорт відновився більш ніж у два рази. Основними напрямками експорту залишаються Молдова, Казахстан та країни Європейського Союзу, зокрема Німеччина, що свідчить про поступове визнання української продукції на міжнародних ринках [5, с. 14].

Разом із тим розвиток галузі стримується низкою системних проблем. Вагомою перешкодою є невідповідність частини виробничих потужностей міжнародним стандартам якості та безпеки харчових продуктів. Відсутність або неповне впровадження систем сертифікації ISO та HACCP істотно обмежує доступ українських виробників до ринків ЄС і знижує рівень довіри з боку міжнародних партнерів [8].

Суттєвих змін зазнають і споживчі вподобання. Зростає попит на м'які, розсілні та крафтові сири, що стимулює розвиток малих виробництв і фермерських господарств. Водночас ці суб'єкти господарювання стикаються з труднощами масштабування діяльності, доступу до великих торговельних мереж і забезпечення стабільності постачань. Висока цінова чутливість внутрішнього ринку змушує виробників шукати баланс між якістю продукції та рівнем собівартості, що іноді негативно впливає на технологічні параметри виробництва [6].

Особливого значення в сучасних умовах набуває розвиток крафтового сироваріння як інноваційної форми малого підприємництва та складової сталого агропродовольчого розвитку. Використання молока дрібної рогатої худоби — кіз і овець — створює передумови для формування унікальних смакових характеристик продукції, збереження автотонних порід і розвитку сільських територій [1].

Таблиця 2

Порівняльна характеристика промислового та крафтового сироваріння

Критерій	Промислове виробництво	Крафтове виробництво
Масштаб виробництва	Великі обсяги	Малі та середні партії
Основна сировина	Коров'яче молоко	Молоко кіз і овець
Орієнтація ринку	Масовий споживач	Нішеві та преміальні сегменти
Гнучкість асортименту	Обмежена	Висока
Додана вартість	Помірна	Висока
Експортний потенціал	Залежить від сертифікації	Перспективний у нішевих сегментах

Джерело: сформовано [1; 4; 9]

Підвищення експортного потенціалу українських сирів можливе лише за умови комплексного підходу, що передбачає модернізацію виробництва, впровадження міжнародних стандартів якості, розвиток виробничо-збутової кооперації та активну державну підтримку. Важливу роль відіграє участь виробників у міжнародних виставках, спрощення сертифікаційних процедур і формування позитивного національного бренду українського сиру [2; 10].

Отже, сучасний ринок сирів в Україні характеризується поєднанням значних викликів і реальних можливостей. Посилення імпортової конкуренції стимулює внутрішніх виробників до підвищення ефективності та якості продукції, тоді як зростання експорту підтверджує наявність потенціалу для інтеграції у світовий ринок. Подальший розвиток галузі залежить від здатності поєднати традиційні та інноваційні підходи до виробництва, зберігши автентичність українського сиру та забезпечивши його відповідність міжнародним стандартам.

Для узагальненої оцінки динаміки імпорту та експорту сирів в Україні у 2021–2024 рр. у дослідженні застосовано індексний метод, який дає змогу проаналізувати зміну зовнішньоторговельних потоків без використання абсолютних показників. Відповідні результати подано в таблиці 3.

Таблиця 3

Динаміка імпорту та експорту сирів в Україні у 2021–2024 рр. (індексний метод, 2021 = 100)

Рік	Індекс імпорту сирів	Індекс експорту сирів
2021	100	100
2022	145	1700
2023	170	730
2024	195	1500

Примітка: індекси розраховано відносно базового 2021 року.

Джерело: сформовано [3; 5; 7]

Дані таблиці 3 відображають динаміку імпорту та експорту сирів в Україні у 2021–2024 рр., розраховану із застосуванням індексного методу, що дає змогу оцінити загальні тенденції зовнішньоторговельних процесів без використання абсолютних показників. Аналіз свідчить про стійке зростання імпорту сирів протягом усього досліджуваного періоду: у 2024 р. індекс імпорту досяг 195 %, що майже вдвічі перевищує рівень 2021 р. Така динаміка підтверджує посилення присутності імпортової продукції на внутрішньому ринку та зростання конкурентного тиску на вітчизняних виробників.

Водночас експорт сирів характеризується значною волатильністю. У 2022 р. зафіксовано різке зростання експортних поставок (індекс 1700 %), що пояснюється розширенням доступу до окремих зовнішніх ринків та переорієнтацією торговельних потоків. У 2023 р. відбулося суттєве скорочення експорту (індекс 730 %), зумовлене воєнними та логістичними обмеженнями, однак у 2024 р. спостерігається відновлення позитивної динаміки (індекс 1500 %). Це свідчить про наявність значного, хоча й нестійкого, експортного потенціалу української сироварної галузі.

З метою поглибленого аналізу географічної спрямованості експорту сирів з України та визначення ключових ринків збуту доцільно розглянути його структуру за країнами-імпортерами, що наведено в таблиці 4.

Дані таблиці 4 характеризують структуру експорту сирів з України за основними країнами-імпортерами у 2024 році. Аналіз свідчить, що найбільша частка експорту припадає на країни з традиційними торговельними зв'язками, зокрема Молдову та Казахстан, які разом акумулюють майже половину загального обсягу експортних поставок. Це пояснюється сформованими логістичними маршрутами, споживчою лояльністю до української продукції та нижчими бар'єрами входу порівняно з ринками Європейського Союзу.

Водночас зростає значення країн ЄС, зокрема Німеччини та Польщі, які разом формують понад чверть експорту сирів. Вихід на ці ринки потребує дотримання жорстких стандартів якості й безпечності

харчових продуктів, що стимулює вітчизняних виробників до впровадження систем сертифікації ISO та НАССР. Частка інших країн ЄС представлена переважно нішевими та крафтовими поставками, що свідчить про перспективність розвитку преміального сегмента українського сироваріння [5; 12].

Таблиця 4

Структура експорту сирів з України за основними країнами-імпортерами у 2024 р.

Країна-імпортер	Частка в загальному обсязі експорту, %	Характеристика експорту
Молдова	28	Традиційний ринок збуту, стабільний попит
Казахстан	21	Орієнтація на напівтверді сири
Німеччина	17	Високі вимоги до якості та сертифікації
Польща	12	Конкурентний ринок, реекспорт
Інші країни ЄС	14	Нішеві та крафтові поставки
Інші країни	8	Нерегулярні експортні операції
Разом	100	—

Джерело: сформовано [3; 5; 7]

Таким чином, структура експорту сирів з України є диверсифікованою, але водночас демонструє залежність від окремих ключових ринків. Це актуалізує необхідність подальшого розширення географії експорту, зокрема за рахунок поглиблення присутності на ринках Європейського Союзу та розвитку бренду українського сиру як якісного й автентичного продукту.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У результаті проведеного дослідження встановлено, що ринок сирів в Україні перебуває у стані глибоких структурних трансформацій, зумовлених поєднанням внутрішніх економічних чинників та зовнішніх викликів, зокрема посиленням імпоротної конкуренції, євроінтеграційними процесами та змінами у споживчих уподобаннях. Аналіз сучасних тенденцій розвитку галузі підтвердив нестабільність динаміки виробництва сирів, зростання обсягів імпорту та водночас наявність реального, хоча й нестійкого, експортного потенціалу вітчизняної сироварної продукції.

Дослідження динаміки зовнішньої торгівлі засвідчило, що імпорт сирів в Україну демонструє стійку тенденцію до зростання, що посилює конкурентний тиск на внутрішній ринок. Водночас відновлення позитивної динаміки експорту у 2024 р. свідчить про здатність українських виробників адаптуватися до складних економічних умов і поступово інтегруватися у міжнародні ринки. Структурний аналіз експорту показав, що основними напрямками збуту залишаються традиційні ринки, проте зростає значення країн Європейського Союзу, що актуалізує необхідність підвищення відповідності продукції європейським стандартам якості та безпечності.

Обґрунтовано, що одним із перспективних напрямів розвитку ринку сирів є крафтове сироваріння, зокрема виробництво сирів із молока дрібної рогатої худоби. Цей сегмент має потенціал формування високої доданої вартості, розвитку нішевих і преміальних ринків, збереження біокультурної спадщини та стимулювання соціально-економічного розвитку сільських територій. Поєднання промислової та крафтової моделей виробництва розглядається як ефективний шлях підвищення гнучкості, інноваційності та конкурентоспроможності галузі.

Разом із тим реалізація експортного потенціалу української сироварної галузі потребує комплексного підходу, що включає модернізацію виробничих потужностей, впровадження міжнародних систем сертифікації (ISO, НАССР), розвиток виробничо-збутової кооперації між підприємствами різних масштабів та активізацію державної підтримки експортоорієнтованих виробників. Формування позитивного національного бренду українського сиру розглядається як важливий чинник посилення позицій України на світовому агропродовольчому ринку.

Перспективи подальших наукових розвідок у даному напрямі доцільно пов'язувати з поглибленим дослідженням економічної ефективності крафтового сироваріння, оцінюванням впливу логістичних і маркетингових чинників на конкурентоспроможність сирної продукції, а також із розробленням моделей державної та інституційної підтримки експорту сирів. Окрему увагу доцільно приділити дослідженню споживчих уподобань на ринках Європейського Союзу та можливостям позиціонування українського сиру у преміальному сегменті, що відкриває нові можливості для сталого розвитку вітчизняної молочної галузі.

Література

- Івашина Л. М., Бишовець Л. О., Оліферчук О. М. Крафтові сири як перспективний екопродукт для закладів ресторанного господарства. *Innovations and Technologies in the Service Sphere and Food Industry*. 2023. Т. 2, № 8. С. 32–39. DOI: [https://doi.org/10.32782/2708-4949.2\(8\).2023.5](https://doi.org/10.32782/2708-4949.2(8).2023.5).
- Король Д. О. Ринок молочного сиру в Україні: огляд 2024 року. BDO Україна : офіц. сайт. URL: <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2025/dairy-cheese-production-in-ukraine-is-changing-new-strategies-are-needed>

3. Манько С. О. Український сир втрачає внутрішній ринок через імпорт. Delo.ua. URL: <https://delo.ua/news/ukrayinskii-sir-vtracaje-vnutrisnii-rinok-cerez-import-453947/>
4. Пешук Л. В., Кудрик Н. А., Приходько Д. Ю. Тенденції розвитку крафтового виробництва сирів – інтеграція в систему сталого харчування. Journal of Chemistry and Technologies. 2025. Т. 33, № 3. С. 714–727. DOI: <https://doi.org/10.15421/jchemtech.v33i3.328752>
5. Столярчук Н. М. Аналіз стану та оцінка перспектив виробництва та експорту Україною молока, вершків та сирів напівтвердих до ЄС : аналіт. звіт. Київ : АПД, 2025. 44 с.
6. Українським сироварам дедалі важче конкурувати з дешевим європейським сиром. AgroNews. URL: <https://agronews.ua/news/ukrayinskym-syrovaram-dedali-vazhche-konkuruvaty-z-deshevym-yevropejskym-syrom/>
7. Українські сировари втрачають внутрішній ринок через імпорт. Infagro. URL: <https://infagro.com.ua/ua/2025/10/17/ukrayinski-sirovari-vtrachayut-vnutrishniy-rinok-cherez-import/>
8. Юрченко Н. П. Стратегічні орієнтири підприємств молокопродуктового підкомплексу. Молодий вчений. 2021. № 1 (89). С. 220–231. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-1-89-44>.
9. Kovinko O., Pankova S. The state and prospects of the development of the cheese market in Ukraine in globalization conditions. Economy and Society. 2019. № 20. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2019-20-6>.
10. Semenda D., Korman I., Semenda O. Assessment of the situation and consumer preferences in the Ukrainian cheese market. Agrosvit. 2022. № 3. С. 77–83. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2022.3.77>.
11. Food and Agriculture Organization of the United Nations. Dairy market review 2024. Rome : FAO, 2024. URL: <https://www.fao.org/home/en> (дата звернення: 15.12.2025).
12. European Commission. EU dairy market observatory: cheese sector overview. Brussels, 2024. URL: <https://agriculture.ec.europa.eu> (дата звернення: 15.12.2025).
13. OECD. Agricultural outlook 2024–2033. Paris : OECD Publishing, 2024. DOI: https://doi.org/10.1787/agr_outlook-2024-en.
14. Гуроров О. І. Розвиток агропродовольчих ринків в умовах євроінтеграції. Харків : ХНАУ, 2020. 312 с.
15. Шпичак О. М., Боднар О. В. Економіка молочного скотарства та переробки молока. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2019. 356 с.

References

1. Ivashyna, L.M., Byshovets, L.O. and Oliferchuk, O.M. (2023), “Craft cheeses as a promising eco-product for restaurant industry establishments”, Innovations and Technologies in the Service Sphere and Food Industry, vol. 2, no. 8, pp. 32–39, available at: [https://doi.org/10.32782/2708-4949.2\(8\).2023.5](https://doi.org/10.32782/2708-4949.2(8).2023.5).
2. Korol, D.O. (2024), “The dairy cheese market in Ukraine: 2024 overview”, BDO Ukraine, available at: <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2025/dairy-cheese-production-in-ukraine-is-changing-new-strategies-are-needed>
3. Manko, S.O. (2025), “Ukrainian cheese is losing the domestic market due to imports”, Delo.ua, available at: <https://delo.ua/news/ukrayinskii-sir-vtracaje-vnutrisnii-rinok-cerez-import-453947/>
4. Peshuk, L.V., Kudryk, N.A. and Prykhodko, D.Yu. (2025), “Trends in the development of craft cheese production – integration into a sustainable food system”, Journal of Chemistry and Technologies, vol. 33, no. 3, pp. 714–727, available at: <https://doi.org/10.15421/jchemtech.v33i3.328752>.
5. Stoliarchuk, N.M. (2025), Analysis of the state and prospects of Ukraine’s production and export of milk, cream and semi-hard cheeses to the EU, Analytical report, APD, Kyiv, Ukraine.
6. AgroNews (2025), “Ukrainian cheesemakers find it increasingly difficult to compete with cheap European cheese”, available at: <https://agronews.ua/news/ukrayinskym-syrovaram-dedali-vazhche-konkuruvaty-z-deshevym-yevropejskym-syrom/>
7. Infagro (2025), “Ukrainian cheesemakers are losing the domestic market due to imports”, available at: <https://infagro.com.ua/ua/2025/10/17/ukrayinski-sirovari-vtrachayut-vnutrishniy-rinok-cherez-import/>
8. Yurchenko, N.P. (2021), “Strategic guidelines of enterprises of the dairy subcomplex”, Molodyi vchenyi, vol. 1, no. 89, pp. 220–231, available at: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-1-89-44>.
9. Kovinko, O. and Pankova, S. (2019), “The state and prospects of the development of the cheese market in Ukraine in globalization conditions”, Economy and Society, vol. 20, available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2019-20-6>.
10. Semenda, D., Korman, I. and Semenda, O. (2022), “Assessment of the situation and consumer preferences in the Ukrainian cheese market”, Agrosvit, vol. 3, pp. 77–83, available at: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2022.3.77>.
11. Food and Agriculture Organization of the United Nations (2024), Dairy market review 2024, FAO, Rome, Italy, available at: <https://www.fao.org/home/en>
12. European Commission (2024), EU dairy market observatory: cheese sector overview, Brussels, Belgium, available at: <https://agriculture.ec.europa.eu> (Accessed 15 December 2025).
13. OECD (2024), OECD agricultural outlook 2024–2033, OECD Publishing, Paris, France, available at: https://doi.org/10.1787/agr_outlook-2024-en.
14. Hutorov, O.I. (2020), Rozvytok ahroprodovolchych rynkiv v umovakh yevrointehratsii [Development of agri-food markets in the context of European integration], KhNAU, Kharkiv, Ukraine.
15. Shpychak, O.M. and Bodnar, O.V. (2019), Ekonomika molochnoho skotarstva ta pererobky moloka [Economics of dairy farming and milk processing], NSC “IAE”, Kyiv, Ukraine.